

МОЛОДОГРАМАТИЗМ,

або **лінгвістика протесту**

- ◎ Із 70-х років ХІХ століття цей напрям у європейському мовознавстві став провідним.
- ◎ **Спротив натуралізму й психологізму, як критика класичного мовознавства, як пошук нових лінгвістичних концепцій та ідей.**
- ◎ Термін «молодограматик» - від нім. **Junggrammatiker.**
- ◎ Інколи – назва лейпцизька лінгвістична школа

◎ *Август Лескін, Карл Бругманн, Герман
Остгоф, Герман Пауль, Бертольд
Дельбрюк.*

◎ До молодограматиків зараховують
також:

◎ француза Мішеля Бреалю;

◎ данця Карла Бернера;

◎ американця Вільяма Уїтні.

◎ Молодограматизм - фактично творчий
розвиток і критичне продовження
порівняльно-історичного мовознавства.

- ◎ **Основні принципи молодогограматиків:**
- ◎ безвинятковість фонетичних змін;
- ◎ основним об'єктом дослідження є ідіолект як явище, котре спостерігається безпосередньо (цей постулат – на противагу модному тоді гегелівському розумінню мови як «народного духу», + трохи збавити градус поклоніння давнім мовам та давнім пам'яткам);
- ◎ незалежність фонетики від синтаксису й семантики (фонетичні зміни не можуть торкнутися лише дієслів чи лише суфіксів);

- ◎ мета лінгвістичного дослідження – опис історичної зміни мови;
- ◎ фонетичні зміни не мають історичної пам'яті. Звук не може змінюватися так, як він вимовлявся кілька століть тому;
- ◎ винятки з фонетичних законів можуть пояснюватися аналогією.

Герман Пауль (1846-1921)

- ◎ Автор знаменитої праці **«Принципи історії мови»** (1880).
- ◎ Мета роботи – «всебічно описати умови життя мови» і тим самим окреслити загальний нарис історії мовного розвитку.

◎ **Основні положення праці:**

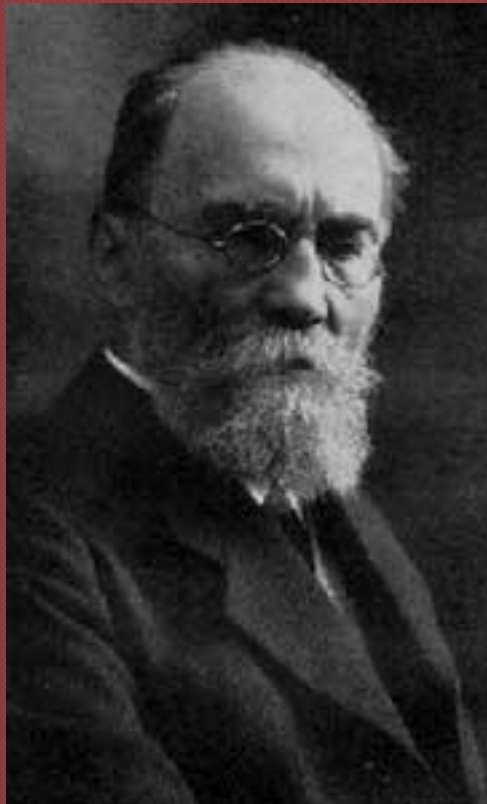
- ◎ 1. Справді науковим може бути тільки історичне вивчення мови > мовознавство – то історія мови, а мова – продукт людської культури.
- ◎ 2. Щоб досліджувати мову, потрібні не лише факти історії, а й загальні принципи історичного розвитку.

- ◎ 3. Психіка, природа мають велике значення у живомовному спілкуванні між людьми, АЛЕ вони – не основні, бо поряд із ними діють також інші чинники впливу на мову, зокрема факти суто фізичні (особливості будови людського тіла, довколишня природа), соціально-економічні чинники і т.д.
- ◎ 4. У житті мови не так важлива етнопсихологія, як індивідуальна психологія (психологія індивіда), причому «всі вияви мовленнєвої діяльності людини випливають із невиразної сфери напівсвідомого».
- ◎ 5. Організмів «мовленнєвого уявлення» на світі існує стільки, скільки існує індивідів.

- ◎ 6. Першопричина виникнення та існування мови – потреба людей у спілкуванні між собою.
- ◎ 7. Розвиток мови визначається явищами індивідуального уявлення, як стають надбанням колективу.
- ◎ 8. Об'єктивних внутрішніх законів розвитку мови не існує, бо кожне мовне явище має свою історію, незалежну від історії інших мовних явищ.

Карл Бругманн (1849-1919) та
Бертольд Дельбрюк (1842-
1922)

- ◎ Автори найбільш визначної праці молодогограматиків – 6-томника «Основи порівняльної граматики індоєвропейських мов» (1886-1900).
- ◎ Це – своєрідний підсумок усього того, що було зроблено на той час у галузі індогерманістики.
- ◎ **Бругманн&Дельбрюк** поставили собі за мету відтворити індоєвропейську прамову в усій її структурній повноті, тобто – фонетику, словозміну, словотвір цієї прамови.

◎ На основі фактичного матеріалу вони виокремили в межах індоєвропейського мовного ареалу 8 мовних груп:

◎ Арійська [індоіранська];

◎ вірменська

◎ грецька

◎ албанська

◎ італійська

◎ кельтська, германська

◎ балтослов'янська.

◎ Найважливіші результати цієї реконструкції:

- ◎ Індоевропейська прамова мала 73 звуки, з них 27 голосних і 76 приголосних.
- ◎ Стрижневі серед частин мови – ім'я (туди в включено й прикметник) та дієслово.
- ◎ Були три роди, три числа і 8 відмінків.
- ◎ За типом індоевропейська прамова – флективна, і в ній існували діалектні відмінності, що узгоджувалися зі схемою поділу прамови на наведені вище 8 пізніших виявів.

◎ Усе б гарно, але – методологічні вади:

- ◎ **перебільшували** роль у процесі мовного розвитку роль індивідуальної психології;
- ◎ **перебільшували** роль аналогії в процесі мовної еволюції;
- ◎ **недооцінювали** соціальних чинників розвитку мови;
- ◎ **недооцінювали** даних мертвих мов та історичних пам'яток;
- ◎ **віддавали перевагу** фонетиці, хоч і хотіли реконструювати всю структуру праіндоєвропейської мови;
- ◎ **скептично** ставилися до спадщини всіх своїх попередників, однобоко критикуючи її.

◎ 3. КРИТИКА МОЛОДОГРАМАТИЗМУ

◎ В опозиції до молодограматиків – представники нової школи, т.зв. «ШКОЛИ СЛІВ І РЕЧЕЙ».

◎ Принципи вивчення лексики у зв'язку з культурою й історією народу.

Сформувалась вона в 1909 р., коли став виходити в Гейдельберзі журнал «Слова і речі», видавцями якого були мовознавці Р. Мерінгер, В. Мейєр-Любке, Й. Міккола, Р. Мух і літературознавець М. Мурко.

◎ Завдання школи:

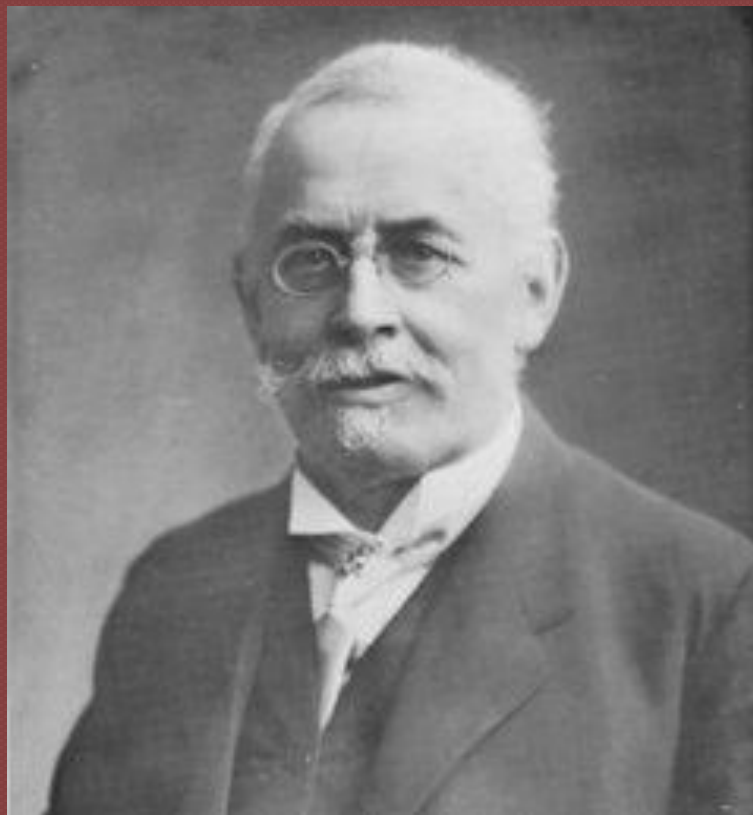

- ◎ замість абстрактної «історії звуків» молодогограматиків вивчати історію слів, залучаючи не тільки лінгвістичний аналіз, а й історію названої словом речі.
- ◎ Тобто основна увага – семантиці, розвиткові значень.

Гуго Шухардт (1842-1928)

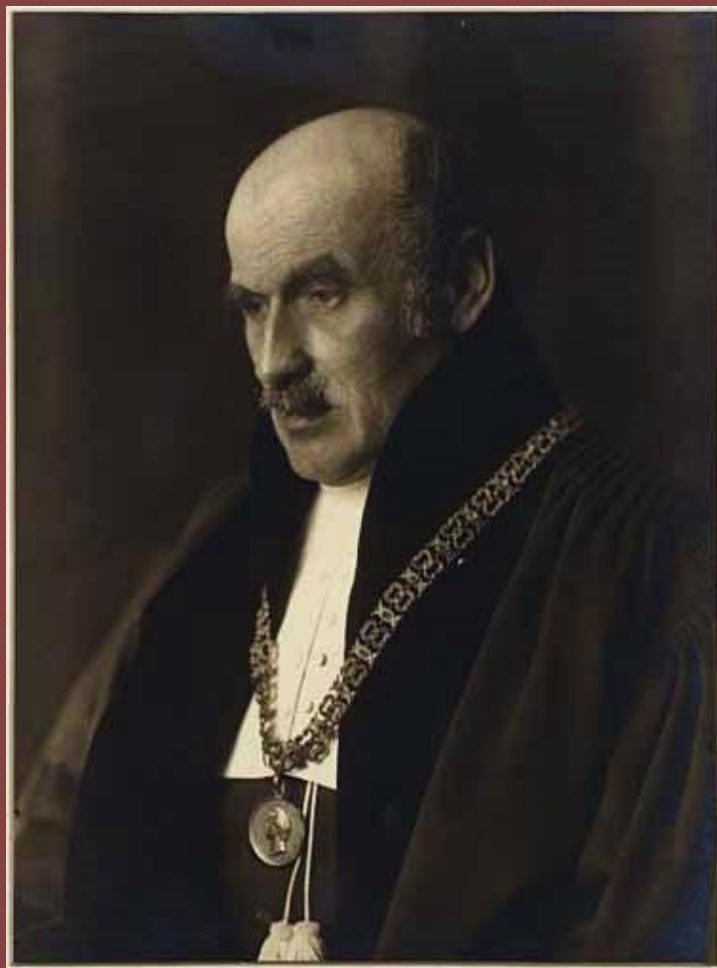
◎ Роботи:

- ◎ «Вокалізм народної латини» (1866), «Креольські студії» (1882), «Про звукові закони» (проти молодограматистів) (1885), «Походження мови» (1919).
- ◎ Мова – продукт індивіда, а не суспільства, але на мовлення людини впливає її становище в суспільстві, характер, культура і вік.
- ◎ Основна причина мовних змін = у безперервних схрещеннях мов: «Не існує жодної мови, яка була б вільною від схрещень і чужих елементів».

- ◎ Звукові зміни – не обов'язково абсолютно закономірні.
- ◎ Періодизація мови не може бути гранично чіткою, з чіткими межами періодів.
- ◎ Так само немає чітких меж і між мовами та діалектами.
- ◎ Замість генеалогічної класифікації мов – теорія т.зв. географічного вирівнювання, тобто безперервного і плавного переходу однієї мови в іншу, одного діалекту в інший.
- ◎ Велика увага – проблемам етимології та ономастології.

Карл Фослер (1872-1947)

◎ **Роботи:**

◎ «Позитивізм та ідеалізм у мовознавстві»

(1904), «Мова як творчість і розвиток»

(1905), «Дух і культура в мові» (1925).

◎ Концепція Фослера – 3 методологічні підвалини:

◎ філософія ідеалізму (Ф. сам підкреслював свою належність до ідеалістів);

◎ лінгвістичні погляди В.Гумбольдта;

◎ естетика італійця Бенедетто Кроче.

◎ Основні ідеї:

- ◎ 1. «Молодограматики – це грубі матеріалісти й позитивісти!»
- ◎ 2. Мова – явище індивідуального творчого акту.
- ◎ 3. Першопричина всіх змін у мові – естетичні чинники (естетичні уявлення та ідеали людини).
- ◎ ⇒ концепцію Фослера називають «естетичним ідеалізмом».

- ◎ **Заслуга** Фослера: поставив перед лінгвістами низку завдань і проблем:
- ◎ А) Необхідні стислістичні дослідження в мовознавстві!
- ◎ Б) Треба визначити специфіку художньої й загальнонародної мови.
- ◎ В) Історія культури народу і розвиток його мови дуже тісно пов'язані.

- ◎ **Недолік** Фослера – глибокий суб'єктивізм.